

Paradoksy wirtualnego świata

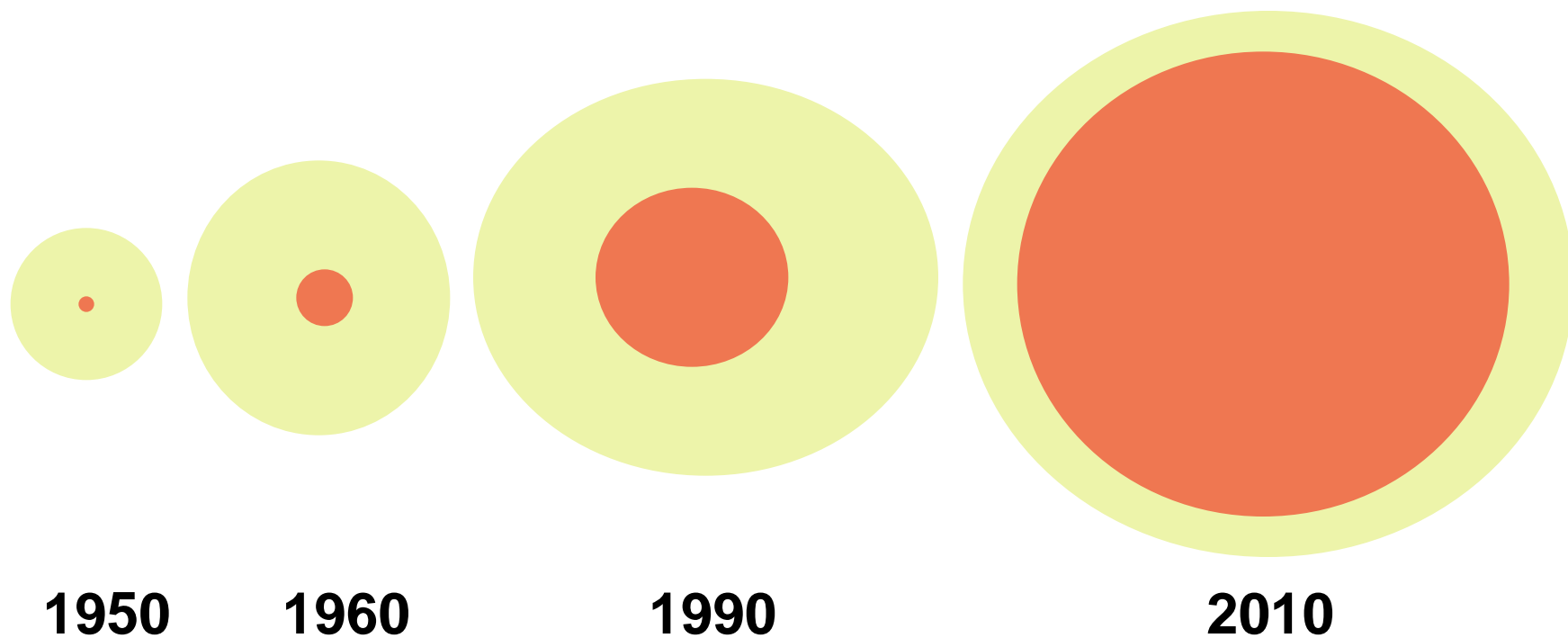
*Ulotne swobody informacyjne
społeczeństwa informacyjnego*

Włodzimierz Gogolek
www.gogolek.com

Akademia Innowacji
CambridgePYTHON
25 maja 2009

Ilustracja szacunku zmian (w latach 1950–2010) proporcji analogowych (jasne wypełnienie) i cyfrowych (ciemne wypełnienie) zasobów informacyjnych

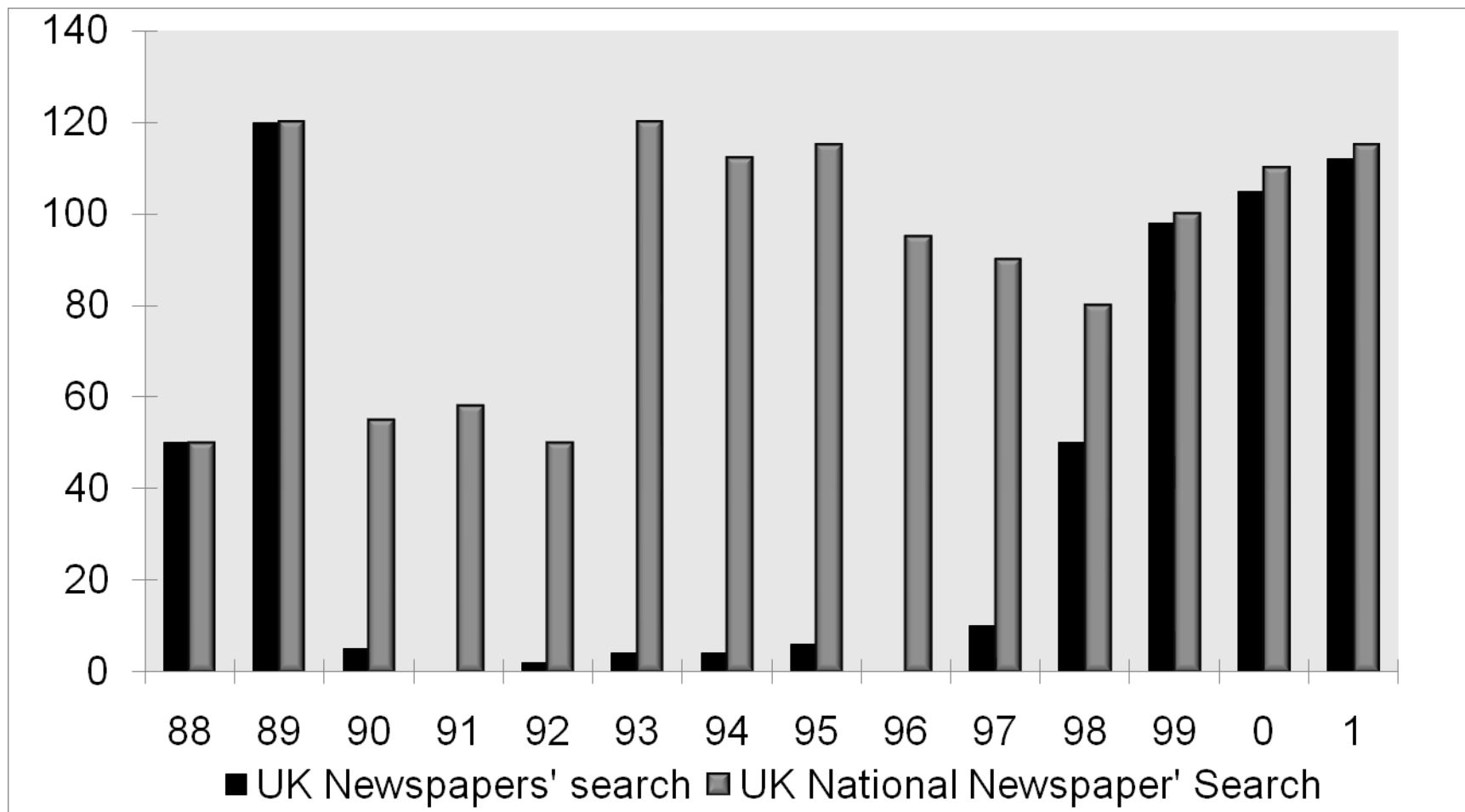

Potęga zasobów sieciowych

Świadome, bezpośrednie korzystanie z wszystkich zasobów informacyjnych świata, przekracza fizyczne i intelektualne możliwości każdego pojedynczego człowieka. Niezbędne staje się korzystanie z pośredników, narzędzi agregujących, wspomagających selektywny wybór informacji

„...człowiek posiada informacyjną przepustowość obecnie taką samą, jak 100 000 lat temu (Lem S. 1999)”.

Porównanie liczb artykułów (w skali roku) identyfikowanych w „The Times” zawierających słowo kluczowe „quango” w zasobach „UK Newspapers” i „UK National Newspapers” dostępnych w Lexis-Nexis (1988-2001)

Komunikacja aktywnych maszyn

Za sprawą komputera po raz pierwszy w historii komunikowania powstała sytuacja, kiedy człowiek może otrzymać wiadomości, której nie wysłał żaden inny człowiek. Co więcej te urządzenia mogą komunikować się bez udziału człowieka, sytuacja taka ma miejsce w Sieci.

Komunikacja aktywnych maszyn – przykłady 1/2

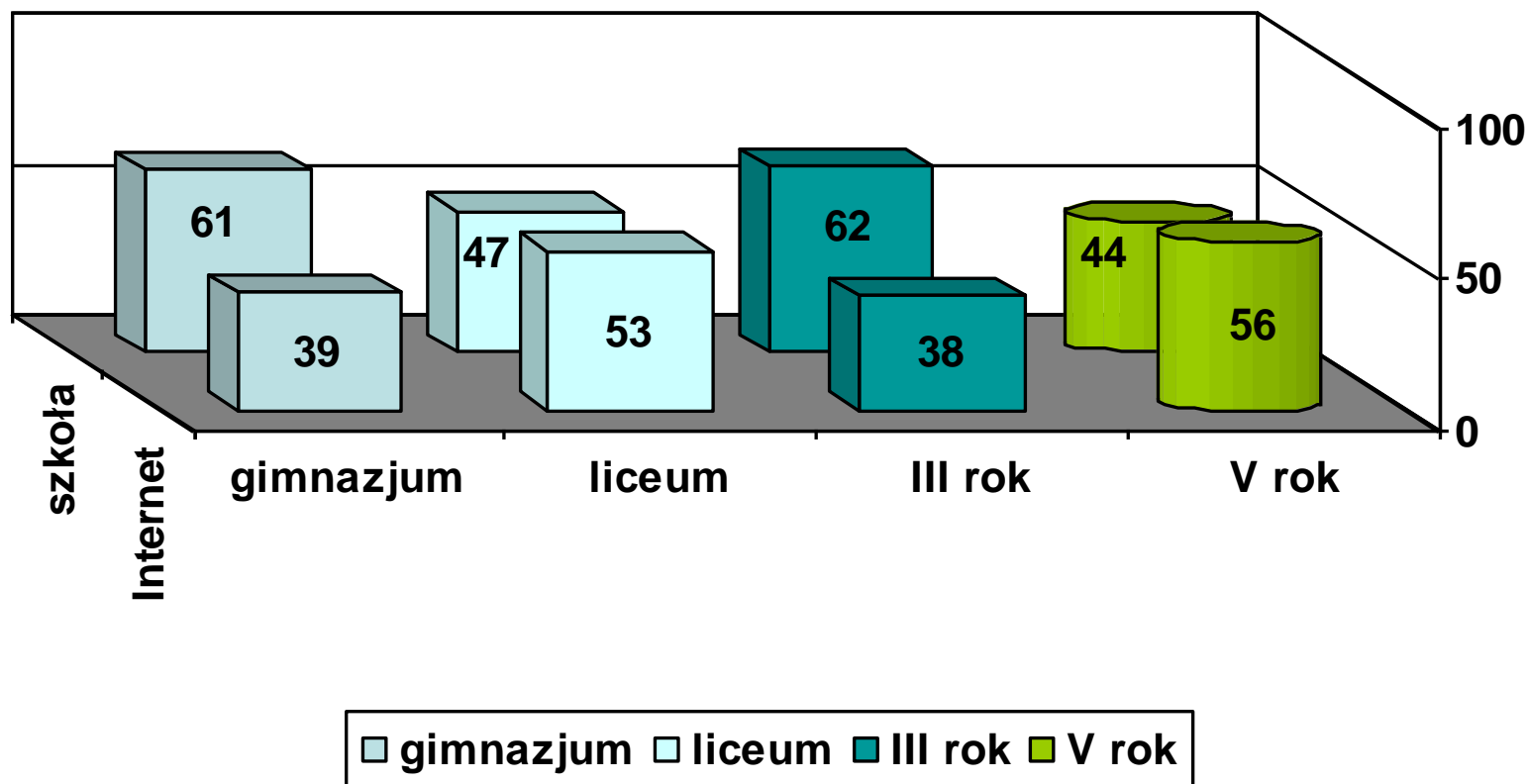
czujniki i kamery wykorzystywane także w niektórych dyscyplinach sportowych.

Maszyny decydują o uznaniu bramki, aucie podczas gry w tenisa (*Hawk Eye*) czy lokalizacji (spalony) gracza na boisku (technologie RFID). Bardziej złożone systemy, takie jak np. *ProZone* oceniają także zachowania grających – tymczasem sugerując tylko werdykt sędziemu.

Komunikacja aktywnych maszyn – przykłady 2/2

systemy monitorujące negatywne opinie o USA i liderach tego kraju w prasie i innych zagranicznych publikacjach w poszukiwaniu potencjalnych zagrożeń.

Deklaratywne źródło wiedzy [%]

Sondaż przeprowadzono w 2007 roku na grupie 95 uczniów (40 – gimnazjum, 45 – liceum) i 120 studentów (70 – III rok, 50 – V rok) .

Godne zaufania źródła informacji

[skala ocen: 1-10]

Źródło informacji	1977	2007
Przyjaciele i rodzina	8,8	8,6
Osoby obce z doświadczeniem	4,2	7,9
Nauczyciele	9,2	7,3
Duchowni	9,0	6,9
Gazety i periodyki	8,1	6,1
Ulubione stacje radiowe	6,8	5,5
Wiadomości telewizyjne	7,5	5,2
Blogi	*	2,8
Reklamy	3,3	2.2

Źródło: Bridge Ratings and the University of Massachusetts as cited in press release, August 1, 2007, za: Good news: The pool of influencers is growing, Reaching Influencers With Word-of-Mouth, eMarketer, AUGUST 6, 2007.

zgodny z naturą ludzką odruch korzystania ze sprawnych sposobów komunikowania i zdobywania informacji

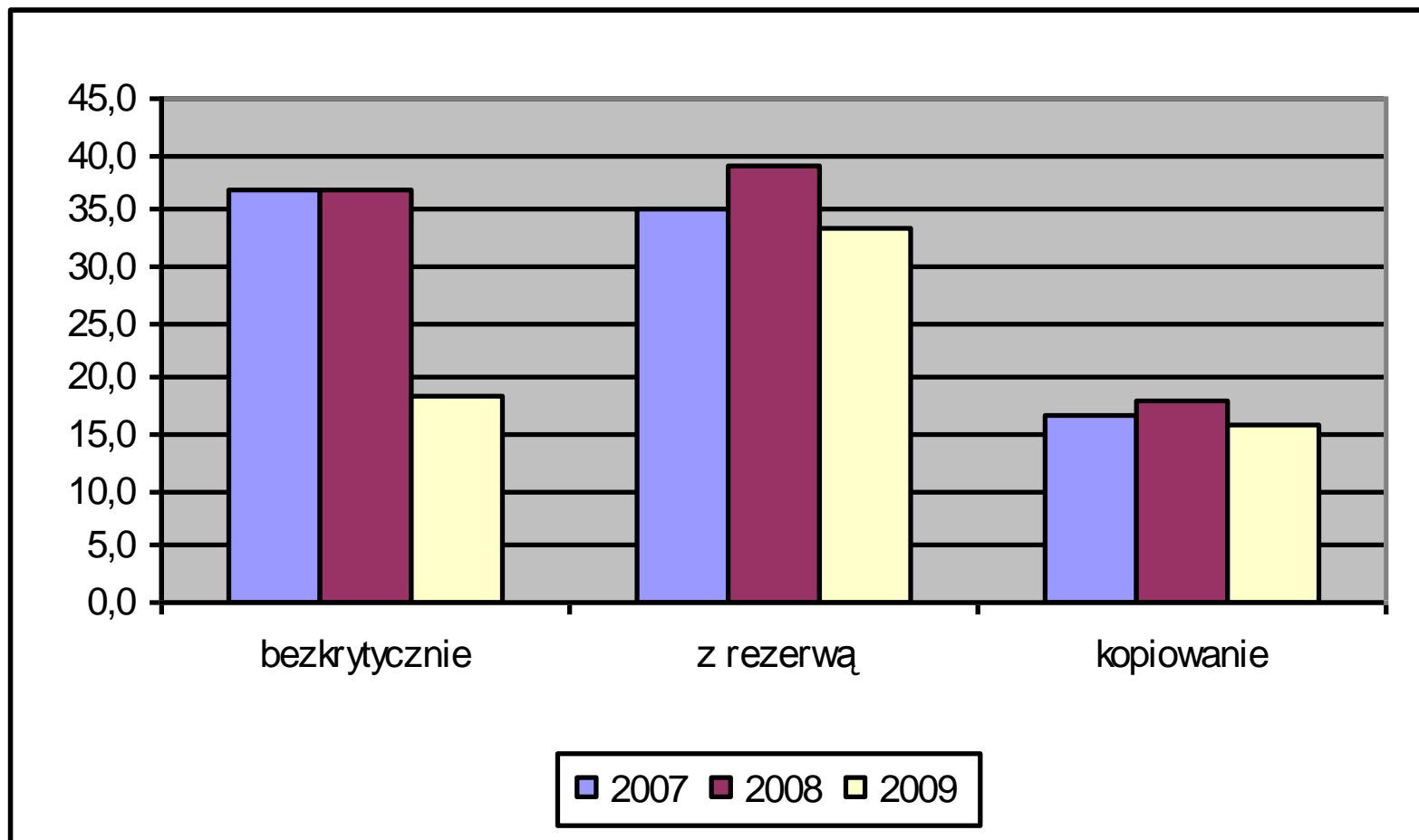
- stwarza zagrożenie zbytnej ufności w tak uzyskiwaną wiedzę, której wyboru najczęściej nie dokonał żaden człowiek.
- książka po wymownym tytule: „*Nie kaź mi myśleć*” formułuje „*pierwsze prawo funkcjonalności*” Sieci, w szczególności konstrukcji stron, które powinny automatycznie ułatwiać („bezmyślne”) docieranie zainteresowanemu do poszukiwanych informacji.

Ograniczona weryfikacja doboru odszukiwanych informacji

- Ścieżka dostępu do informacji staje się łatwa i akceptowana bezkrytycznie.
- Brak jest oceny jakości w ten sposób odzyskanej informacji, która odpowiadając na pytanie zainteresowanej osoby, ogranicza najczęściej potrzebę jej sprawdzenia merytorycznego.
- Powielanie błędów

Ocena studentów [%] korzystania z informacji dostępnych w Sieci

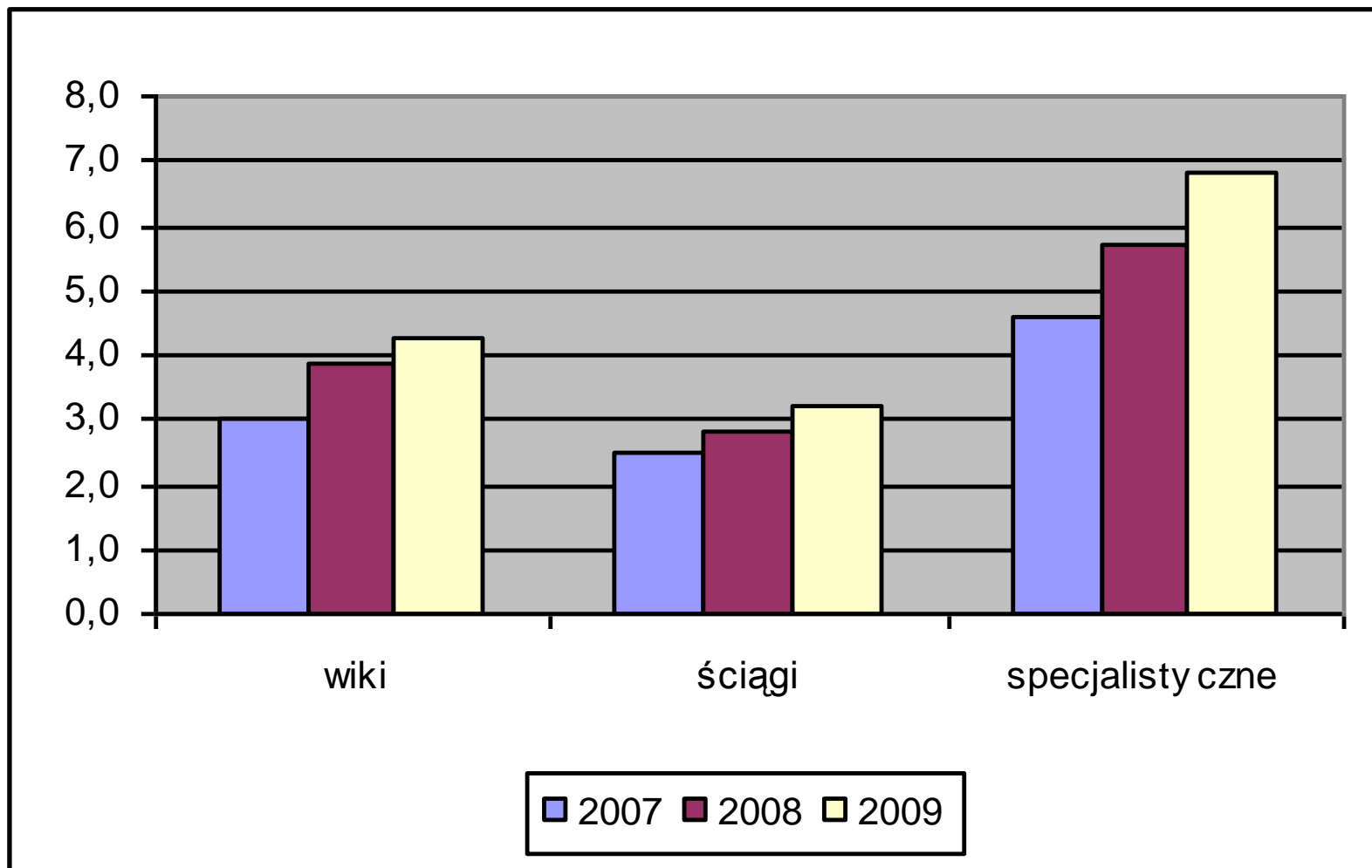
(2007 r. – retrospekcja, 2008 r. – bieżąca ocena, 2009 r. – przewidywanie)

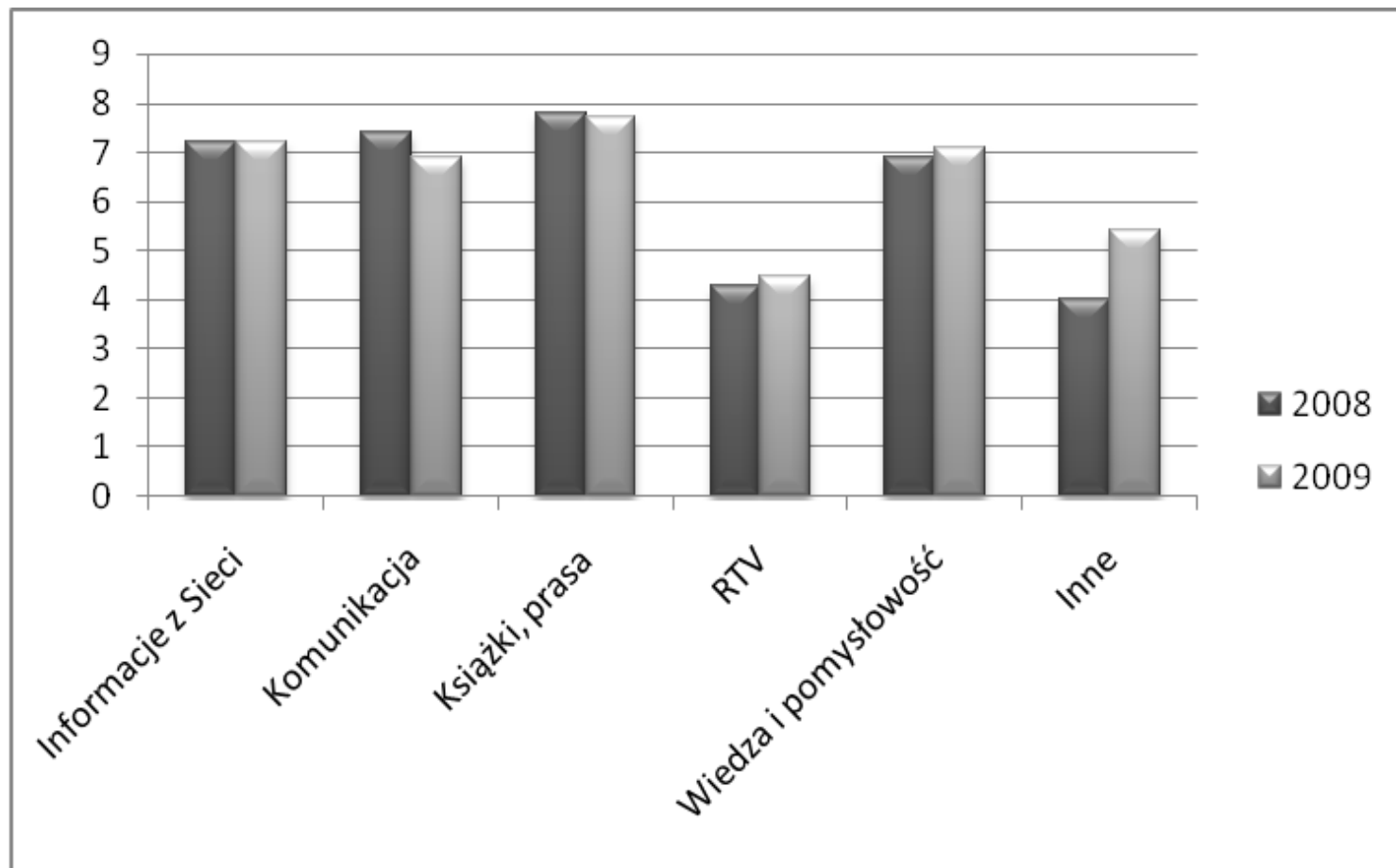
Badania przeprowadzono w 2007 roku na grupach studentów od III do V roku na Uniwersytecie Warszawskim i na Politechnice Radomskiej, łącznie przebadano 135 studentów.

Oceny liczb godzin tygodniowo poświęcanych na korzystanie z wybranych zasobów Sieci

(2007 r. – retrospekcja, 2008 r. – bieżąca ocena, 2009 r. – przewidywanie)

Co najbardziej pomaga w pracy twórczej?

Anonimowość poczynań w Sieci

- Pogłębia zjawisko korzystania z „gotowych rozwiązań intelektualnych”
- Dostępne narzędzia umożliwiają skuteczne ukrycie swojej tożsamości, ułatwiając proceder anonimowego komunikowania się z Siecią np. w celu korzystania z gotowych opracowań.

Pięć ograniczeń swobód w wirtualnym świecie

- **Po pierwsze** – zbyt wielkie zaufanie do zasobów i poprawności automatycznej selekcji informacji

Po drugie - Forma informacji

- Media drukowane (tradycyjne) pozostawiały odbiorcy duży margines swobody informacyjnej. Stanowiła o tym nieograniczona wyobraźnia dźwięków, obrazów i ruchu, inspirując samodzielność, rozniecając wyobraźnię i twórcze myślenie.
- Radio pozostawiało już tylko swobodę wyobraźni obrazów, barw i ruchu.
- Informacje multimedialne, początkowo tylko dźwięk, potem obrazy, barwy i ostatecznie wideo, ograniczają potrzebę jakiegokolwiek wyobraźni odbierającego przekaz informacyjny (*Hit z komputera*).

Po trzecie komunikacja niewerbalna

- Przyjazna współpraca z komputerem
- Rosnące urządzeń, dzięki którym maszyny coraz częściej dorównują, naturalnym dla człowieka, sposobom przekazywania i odbierania informacji.

Komunikacja niewerbalna

- **Haptic.** Rozpoznawanie ruchów rąk użytkownika
- **Wii.** Przekazywanie komend do maszyny za pośrednictwem gestów i ruchów całego ciała
- Zastosowania np. medycyna - nowy rodzaj narzędzia wspomagającego proces rehabilitacji ruchowej

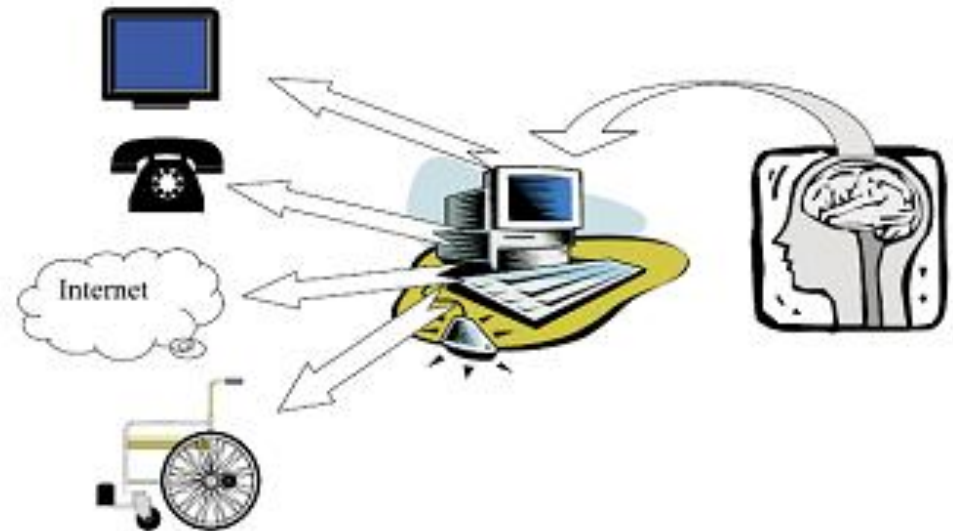
Mimika i ruchy głowy

- W wyniku odpowiedniej interpretacji takich sygnałów komputer rozpoznaje m.in. potwierdzenie, zaprzeczenie, a nawet zdziwienie w ten sposób sprzężonej z komputerem osoby.
- Sensory tego typu zbliżają zakres odbieranych przez komputer informacji niewerbalnych do informacji związanych z ludzkimi uczuciami.

Ponad niewerbalna komunikacja

- Odbiór niewerbalnych sygnałów, które są poza zasięgiem ludzkich zmysłów
- próby - BrainGate
- czujnik (umieszczony w okolicach skroni) poza mentalnym kierowaniem urządzeń mechanicznych potrafi stwierdzić, czy użytkownik jest skupiony, zrelaksowany, przestraszony, czy niepewny

BrainGate – system neuronowego interfejsu

Opracowanie autora na podstawie:

<http://www.cyberkineticsinc.com/content/medicalproducts/braingate.jsp> [styczeń 2007].

Po czwarte personalizacja

- **płeć, wiek, indywidualne zainteresowania i wiele innych danych, gromadzonych przez nowoczesne „personalizujące media”,**
- **informacje pozyskiwane od odbiorcy bez jego wiedzy podczas wędrówek po Sieci.**
Tworzenie sylwetki indywidualnego użytkownika Sieci (np. – MySpace: wg zainteresowań – sport, filmy, książki).
- **Facebook** - reklamy o treści powołującej się na zachowania znajomych (np. co i w jakim sklepie ostatnio kupił kolega), bez ich wiedzy

Profil - wykorzystanie

- Od komercji np. przez tworzenie odpowiedniej treści i formy reklam
- Do rozrywki – wyboru odpowiednich utworów muzycznych do uświadomionych lub nawet nieświadomionych oczekiwań słuchacza (np. portale: Last.fm, Pandora.com).

Dominacja językowa

- stwarzane jest zagrożenie unifikacji, a nawet manipulowania informacjami przekazywanymi przez maszyny ludziom.
- konsekwencja dominujących treści, które dostępne są tylko w języku angielskim
- francuski prezydent Jacques Chirac określił zjawisko dominacji językowej jako „ważne zagrożenie dla ludzkości”

Próby walki z dominacją

- *Quaero* (łac. szukam) wyszukiwarka - ogólnodostępne narzędzia porządkujące, rozpoznające i indeksujące dane o zasobach: w formie audio, obrazów, wideo i tekstów
- *Theseus* - wyszukiwarka finansowana przez rząd niemiecki
- Świat: *World Digital Library*,
- Europa – *Europeana*.

„siła jutra”

- inicjatywa Google’a – Book Serach. zamiany, na postać cyfrową, piętnastu milionów anglojęzycznych książek i udostępniania ich w Sieci
- Microsoft: – dwadzieścia pięć milionów kartek, ekwiwalent około stu tysięcy książek
- Przeciwdziałanie - inicjatywa francusko-niemiecką z udziałem Bertelsmann’a w budowie europejskiej multimedialnej wyszukiwarki Quaero (łac. szukam). i Theseus - wyszukiwarka finansowana przez rząd niemiecki.

Po piąte - dostęp

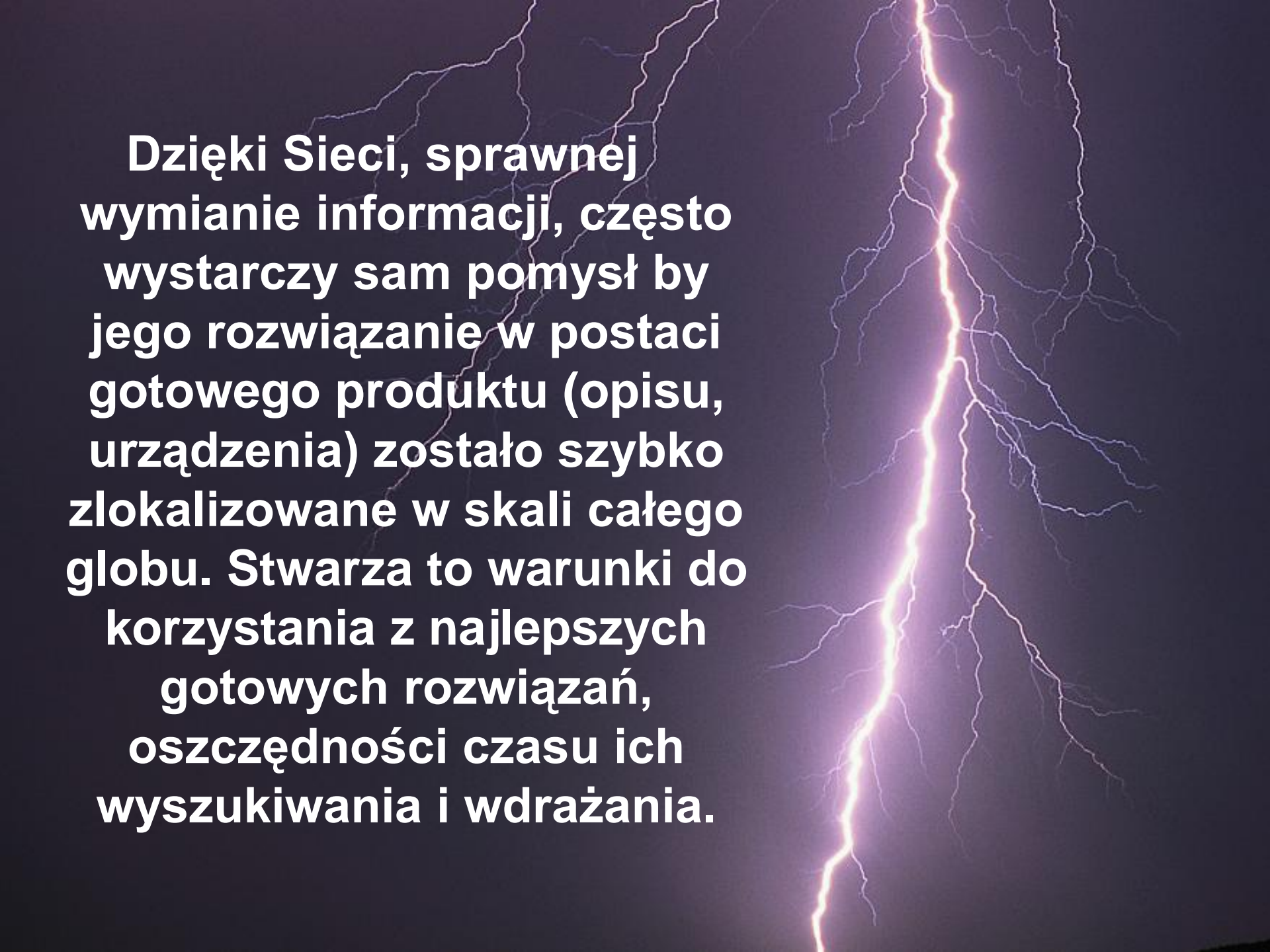
- **Niemal nieograniczona geograficznie i fizycznie transmisja danych.** Potencjał ten z jednej strony stanowi o swobodzie dostępu do informacji, łatwości komunikacji, z drugiej - stwarza skuteczne narzędzie ograniczające tę swobodę.
- **Mobilne urządzenia - telefony komórkowe, iPod'y.**
- **Implanty.** (patent Mikrosofta 6754472), tworzenia personalnej sieci (PAN – Personal Area Network)

Studzenie mediów McLuchane'a

- Nowoczesne, a przede wszystkim Internetowe media oraz pozostałe zasoby wirtualnego świata, pozostawiają coraz mniej potrzeb na samodzielność, wyobraźnię i swobodę wyboru.
- Ilość dostępnych informacji wymusza korzystanie z agregatorów, które zamiast zainteresowanego odbiorcy, same dokonują klasyfikacji i wyboru upowszechnianych informacji.
- Ograniczanie wysiłku intelektualnego.

„kopiuj i wklej”

- Krystalizuje się zjawisko powszechnego wykorzystywania, powielania dobrych, sprawdzonych ale nie oryginalnych wzorców.
- Proces ten wspomaga coraz doskonalsza personalizacja oraz wspomniane ograniczanie fizycznego dystansu pomiędzy odbiorcą informacji, a jej źródłami.

Dzięki Sieci, sprawnej wymianie informacji, często wystarczy sam pomysł by jego rozwiązanie w postaci gotowego produktu (opisu, urządzenia) zostało szybko zlokalizowane w skali całego globu. Stwarza to warunki do korzystania z najlepszych gotowych rozwiązań, oszczędności czasu ich wyszukiwania i wdrażania.

B-wykluczenie

- W efekcie trafności uzyskiwanych, dzięki technologiom informacyjnym, informacji, paradoksalnie osoby będące po drugiej stronie wykluczenia informacyjnego – korzystające z nowoczesnych technologii - stają się osaczane informacyjnie.
- Przestrzeń dostępnej, ale skanalizowanej, moderowanej przez maszyny informacji pozostawia im coraz mniejsze pole swobodnego wyboru.

Konsekwencje b-wykluczenia

- jak nigdy wcześniej, szansę mają indywidualności, umysły, które skutecznie opierają się korzystaniu z gotowych, narzucanych rozwiązań, szybkiego, skanalizowanego dostępu do informacji – unikają b-wykluczenia.
- Dzięki poszukiwaniom, a nawet błądzeniu w różnorodnych zasobach informacyjnych, znacznie rosną szanse na oryginalność i kreatywność.

Kolejny etap rozwoju technologii informacyjnych

moc połączonych ze sobą maszyn będzie w stanie powiązać, znacznie większy od możliwości człowieka, zbiór zasobów informacyjnych nie w poszukiwaniu odpowiedzi spełniając warunek Alana Turinga, ale aby zadać pytania, przekraczające ludzką wyobraźnię.

„swoboda wirtualnego świata”

Być może następuje przekroczeniem progu, ucieleśnienia niepokojącej wizji wyboru, przez ludzkość, znacznie bogatszej (bo nie w pełni poznanej?), od otaczającego nas świata, przestrzeni wirtualnej.

Zapowiedzią tego jest bogactwo cyfrowych zasobów informacyjnych, rosnąca autonomia maszyn (diginetmedia), strumień bezkrytycznie akceptowanych informacji, a także wirtualne enklawy, w których rzeczywiście ludzie spędzają znaczną część swojego życia.

U
o
t
n
e
s
w
o
b
o
d
y